

ปัญหาเขตอำนาจศาลและอุปสรรคในการดำเนินคดีผู้บริโภค Jurisdictional Issues and Barriers to Consumer Litigation

อภิชาติ สังข์ทอง^{1*} และ กัลยา ตันศิริ²

¹สาขาวิชากฎหมายเพื่อการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

²คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

*ผู้รับผิดชอบบทความ

Apichat Songtong^{1*} and Kanlaya Tansiri²

¹Law for Development, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, Thailand

²Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, Thailand

*Corresponding author: nung4478@gmail.com

Received: March 9, 2023 / Revised: July 20, 2023 / Accepted: July 25, 2023

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค แต่จากการวิจัยพบว่ากฎหมายดังกล่าวนี้ยังไม่สมบูรณ์ในการเรียกร้องสิทธิของผู้บริโภค และทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย ไม่ได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เนื่องจากการฟ้องคดีผู้บริโภคเมื่อมีการ ยื่นฟ้องต่อศาลและมีปัญหาว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่นั้นต้องยื่นให้ประธานศาลอุทธรณ์เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด โดยคำวินิจฉัยดังกล่าวนี้ไม่มีผลผูกพันบุคคลภายนอก นอกเหนือจากคู่ความในคดี ทำให้เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลและมีปัญหา ว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ก็ต้องส่งไปศาลวินิจฉัยใหม่ ประธานศาลอุทธรณ์นั้นต้องวินิจฉัยไปตามคำนิยามของ “คดีผู้บริโภค” ซึ่งจากแนวคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ผ่านมาอันมีกิตติคุณแห่งความสำคัญหากฝ่ายหนึ่ง เป็นผู้บริโภคอีกฝ่ายเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งพิพาทกันอันเนื่องมาจากการสินค้าหรือบริการ ก็ถือเป็นคดีผู้บริโภคทั้งสิ้นแต่ใน พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มิได้นิยามความหมายของ “ผู้บริโภค” ทำให้มีการขยายความคุ้มครองไปถึง ผู้ประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ อีกทั้งในเรื่องของเขตอำนาจศาลตาม มาตรา 17 ยังเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโภค เป็นคดีผู้บริโภคได้ทำให้คดีที่ขึ้นสู่ศาลนั้นมีกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโภคมากกว่าคดีที่ผู้บริโภทยื่นฟ้องผู้ประกอบธุรกิจ หลายเท่า ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาคดีผู้บริโภค คือแก้ไขคำนิยามของ “คดีผู้บริโภค” ตามมาตรา 3 (1) ให้หมายความถึง คดีแพ่งที่ผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนตามมาตรา 19 หรือตาม กฎหมายอื่นเป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ และออกข้อกำหนดประธานศาลฎีกาตามความในมาตรา 6 ไม่ให้คดีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นนิติบุคคลอันไม่ได้มีอำนาจต่อรอง

คำสำคัญ: คดีผู้บริโภค; เขตอำนาจศาลคดีผู้บริโภค; ผลผูกพันคำพิพากษา

ด้อยกว่ากันฟ้องร้องกันตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ยกเลิกมาตรา 17 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และบัญญัติเขตอำนาจศาลในคดีผู้บริโภคไปในการทำงานเดียวกับประเทศฝรั่งเศสเพิ่มเขตอำนาจศาลในคดีผู้บริโภคเป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจโดยการบัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ให้ผู้บริโภคสามารถฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเขตศาลในขณะที่เข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการธุรกิจหรือได้รับความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัย ในส่วนของผู้ประกอบการธุรกิจฟ้องผู้บริโภคนั้นเห็นควรให้ผู้ประกอบการธุรกิจมีอำนาจฟ้องตามเขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และควรออกข้อกำหนดให้สัญญาบางประเภทนั้นไม่ต้องยื่นให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัย

Abstract

Consumer Case Procedure Act, B.E. 2551 (2008) is the determination of the criteria facilitating the use of consumer's rights. However, such law is not complete in the claim of consumer's rights. Therefore, the injured consumers are not remedied with speediness, economy, and efficiency in a true manner.

In the filing of cases to the court where there is a problem whether the cases are consumer cases, the President of the Court of Appeal will give the final decision. The decision does not have any obligations to outsiders beyond the parties in the cases. When there is a filing of cases to the court and there is a problem whether or not the cases are consumer cases, the cases must be sent to the court for a decision. The President of the Court of Appeal must make a decision in accordance with the definition of "consumer cases". The previous decisions of the President of the Court of Appeal usually consider the status of both parties. If one party is a consumer and the other party is a business operator having a dispute due to products or services, that case is a consumer case. However, the Consumer Case Procedure Act, B.E. 2551 (2008) does not have a definition for "consumer". Therefore, the protection extends to large business operators as well. In regard to the matter of the court jurisdiction in accordance with Section 8, business operators can prosecute consumers as consumer cases. The number of cases in court where business operators file against consumers is many times greater than those of consumers filing against business operators. This is against the intention of the law.

The researcher expresses opinions and proposes approaches to solve the problems in the prosecution of consumer cases as follows. The definition of "consumer cases" should be amended in accordance with Section 3(1) to mean civil cases that consumers or the authorized persons can prosecute the cases in accordance with Section 19. There are other laws where the plaintiff can file the prosecution of business operators regarding the rights and duties based on the law related to the consumption of products or services. The regulations of the President of the Supreme Court should be issued in accordance with Section 6 not to allow both parties who are juristic persons with one party having no less bargaining power than the other to prosecute the case in accordance with the Consumer Case Procedure Act, B.E. 2551 (2008). Section 17 of the Consumer Case Procedure Act, B.E. 2551 (2008) should be abolished. The court jurisdiction in consumer cases should be prescribed in the same direction as that of France. The court jurisdiction should be increased in consumer cases in order that the plaintiff can prosecute business

operators. It should be prescribed in the Consumer Case Procedure Act, B.E. 2551 (2008) that consumers can file a case against business operators in the court jurisdiction where consumers have domicile or residence while having made contracts with business operators or being injured from unsafe products. In regard to the cases of business operators filing a case against consumers, business operators should have the power to file for the prosecution in accordance with the court jurisdiction under the Civil Procedure Code. Regulations should be issued so that certain contracts need not be submitted to the President of the Court of Appeal to make a decision.

Keywords: Consumer Case; Consumer Case Jurisdiction; Binding Judgment

1. บทนำ

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดวิธีพิจารณาคดีขึ้นเป็นพิเศษสำหรับคดีผู้บริโภค ภายใต้แนวความคิดที่ต้องการแก้ไขข้อบกพร่องบางประการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งได้ตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานของความเสมอภาคของคู่ความ และเป็นเรื่องของความเท่าเทียมกันระหว่างเอกชนแต่ละฝ่ายในการต่อสู้คดี ทั้งนี้แม้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน แต่ก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ไม่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของสินค้าและบริการ ความรู้ในเรื่องของหลักการตลาด ฐานะทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงอำนาจต่อรองของผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เมื่อผู้บริโภคถูกโต้แย้งสิทธิและต้องการที่จะใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอการคุ้มครอง การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบเนื่องจากกระบวนการพิจารณาความแพ่งของไทยนั้นเป็นวิธีพิจารณาคดีที่ค่อนข้างไปทางระบบกล่าวหา (accusatorial system) ซึ่งคู่ความมีหน้าที่นำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้ออ้างข้อเถียงตามคำฟ้องหรือคำให้การของตน และการนำพยานหลักฐานใด ๆ มาสืบคู่ความก็ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายอันว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานและการยื่นพยานหลักฐาน นอกจากนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังเป็นกระบวนการพิจารณาที่มีรูปแบบกฎระเบียบ วิธีปฏิบัติที่ซับซ้อนและมีขั้นตอนหลากหลาย

เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการฟ้องคดีของผู้บริโภค และแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 โดยมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองความไม่เท่าเทียมกันในระหว่างคู่ความ มีการกำหนดการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ต่างออกไปจากคดีแพ่งสามัญ พระราชบัญญัติดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนวิธีพิจารณาให้มีลักษณะที่ค่อนข้างไปในทางไต่สวนโดยการเพิ่มเติมบทบาทของศาลในการค้นหาความจริงมากขึ้นกว่าในระบบวิธีพิจารณาคดีสามัญ เช่น ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควรในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือพยานที่ศาลเรียกมาเองให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยาน ศาลสามารถให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลสามารถนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมได้ เพื่อให้มีวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค และทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหายได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ประหยัดและมีประสิทธิภาพเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในการที่จะใช้สิทธิทางศาล ขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจสนใจและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น ส่งเสริมจริยธรรมในการประกอบธุรกิจอันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอีกประการหนึ่ง

อย่างไรก็ตามภายหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร พ.ศ. 2551 มาจนถึง พ.ศ. 2564 พบว่ามีการฟ้องคดีผู้บริโภคเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรมทั่วประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเป็นคดีผู้บริโภคที่ปรากฏในศาลร้อยละ 70 และเป็นคดีที่ผู้ประกอบการธุรกิจฟ้องผู้บริโภคถึงร้อยละ 90 (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, 2564, หน้า 1) ทำให้เกิดปัญหาว่าการที่ปริมาณคดีผู้บริโภคมีจำนวนมากและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจะทำให้กระบวนการในการคุ้มครองผู้บริโภคนั้นได้ผลจริงหรือไม่ เพราะดูเหมือนผู้ประกอบการจะได้รับประโยชน์จากพระราชบัญญัติฉบับนี้มากกว่าผู้บริโภคโดยผิดจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร พ.ศ. 2551 และถึงแม้พระราชบัญญัติดังกล่าวจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งแต่ยังพบว่ามีปัญหาและข้อขัดข้องในทางปฏิบัติบางประการที่ทำให้ไม่สามารถบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้อย่างเต็มที่อันมีผลทำให้เกิดปัญหาในการนำพระราชบัญญัตินี้มาใช้ได้

2. บทบาททวนวรรณกรรม

จากข้อเท็จจริงและปัญหาดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้เห็นถึงปัญหาข้อกฎหมายที่ควรนำมาศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาคดีใดเป็นคดีผู้บริโภค พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ได้นิยามความหมายของคดีผู้บริโภคไว้ว่าเป็นคดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตาม มาตรา 19 หรือ ตามกฎหมายอื่นกับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการและใน มาตรา 17 นั้นได้เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคได้ เสมือนกับนำกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคมาบังคับใช้กับผู้บริโภคเสียเอง ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย และทำให้ผู้ประกอบการฟ้องคดีผู้บริโภคขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมากมากกว่าคดีที่ผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการเกินกว่ากำลังของผู้พิพากษา เป็นสาเหตุให้การพิจารณาคดีของศาลไม่สามารถใช้บทบาทการไต่สวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวินิจฉัยชี้ขาดว่าคดีแพ่งที่ฟ้องร้องต่อศาลนั้นเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาผู้บริโภคร มาตรา 8 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า ในกรณีมีปัญหาว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ ให้ประธานศาลอุทธรณ์เป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัย ชี้ขาดและคำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงกระบวนการพิจารณาใด ๆ ที่ได้กระทำไปก่อนมีคำวินิจฉัยนั้น ดังนั้น อำนาจในการพิจารณาปัญหาดังกล่าวจึงเป็นอำนาจของประธานศาลอุทธรณ์เท่านั้น โดยประธานศาลอุทธรณ์นั้นจะวินิจฉัยจากคำนิยามตาม มาตรา 3 แต่คำนิยามของ “คดีผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภครดังกล่าวยังไม่ชัดเจนเพียงพอ และการที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคได้นั้นทำให้ผู้บริโภคถูกฟ้องคดีเป็นจำนวนมาก ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย หลักและแนวคิดการคุ้มครองผู้บริโภค

2.2 ปัญหาเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีผู้บริโภค ในการพิจารณาว่าศาลใดมีอำนาจเหนือคดีผู้บริโภครนั้น ยังคงต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประกอบกับพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาบังคับใช้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้ประกอบการเป็นโจทก์ฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลย ตามกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค โดยตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร พ.ศ. 2551 มาตรา 17 ว่า “การฟ้องร้องคดีผู้บริโภค ในกรณีที่ผู้ประกอบการจะฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคและผู้ประกอบการธุรกิจมีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลอื่นได้ด้วย ให้ผู้ประกอบการเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว” ในกรณีที่ผู้ประกอบการยื่นฟ้องคดีเป็นคดีผู้บริโภค ผู้ประกอบการจะยื่นฟ้องคดีต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่เท่านั้น ซึ่งการที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ เพื่อประสงค์ให้จำเลยประหยัดค่าใช้จ่าย แต่ปัจจุบันแม้ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาหรือมีชื่อในทะเบียนบ้านอยู่ต่างจังหวัด แต่ตัวจำเลยอาจพักอาศัยอยู่ที่อื่นที่ไม่ใช่ภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านทำให้จำเลยต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น ในการเดินทางไปศาลตามหมายเรียกหรือตามนัดของศาล

2.3 ปัญหาผลผูกพันคำพิพากษาคดีผู้บริโภค เมื่อมีการฟ้องคดีผู้บริโภคและมีปัญหาว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ ผู้ที่มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดคือประธานศาลอุทธรณ์และคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ดังกล่าวให้ถือเป็นที่สุด

ตามความใน มาตรา 8 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แต่อย่างไรก็ตาม คำวินิจฉัยดังกล่าวไม่อาจมีผลผูกพันบุคคลภายนอก นอกเหนือจากคู่ความในคดี เมื่อมีการฟ้องคดีผู้บริโภคเป็นคดีใหม่ แล้วมีปัญหาวาทคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคก็ต้องยื่นให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยชี้ขาดว่าเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ ทำให้คู่ความต้องเสียเวลาในการยื่นให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัย และเป็นเหตุให้คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้เป็นช่องว่างในการประวิงคดี อีกทั้งมีผลทำให้คดีที่ยื่นให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยมีมากมายอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

จากปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในการใช้สิทธิทางศาล โดยมีวัตถุประสงค์ในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภคที่ถือว่า มีอำนาจในการใช้สิทธิของตนแตกต่างกับผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งด้านเศรษฐกิจและอำนาจในการต่อรองในการบริโภคสินค้าหรือรับบริการ และปัจจุบันการบริการบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นที่แพร่หลายและขยายตัวอย่างรวดเร็ว การซื้อขายออนไลน์จึงเป็นที่นิยมน้อย่างมากเนื่องจากสะดวก รวดเร็ว และยิ่งในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด-19 ผู้บริโภคปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อสินค้าจากปกติจะเดินทางไปห้างสรรพสินค้าหรือร้านค้าต่าง ๆ ก็เปลี่ยนรูปแบบเน้นเป็นการสั่งซื้อสินค้าทางออนไลน์แทน ทำให้เกิดข้อพิพาทตามมาเป็นจำนวนมาก เช่น สั่งซื้อแล้วพบสินค้าชำรุด ได้รับของไม่ตรงปก ไม่เป็นไปตามที่โฆษณา สั่งซื้อแล้วไม่ได้สินค้า หรือถูกหลอกลวง เป็นต้น ซึ่งตามปกติแล้วผู้เสียหายสามารถดำเนินฟ้องศาล เพื่อให้มีการชดเชยได้แต่ในการยื่นฟ้องคดีแพ่งตามหลักจะต้องยื่นฟ้องต่อศาลในภูมิลำเนาของผู้ขายที่จะเป็นจำเลยหรือที่มูลคดีเกิด ขณะที่การซื้อขายออนไลน์อาจมีกรณีที่ความเสียหายเป็นเงินจำนวนไม่มาก หลักร้อยหลักพันบาท จึงทำให้คดีเหล่านี้ไม่ถึงศาลเพราะมองว่าจะต้องเสียเวลา ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี อาจไม่คุ้มค่าที่จะไปยื่นฟ้องศาล รวมถึงความยุ่งยากในขั้นตอนการดำเนินคดี แต่เมื่อปัจจุบันข้อพิพาทในการซื้อสินค้าออนไลน์ในสังคมมีมากขึ้นเรื่อย ๆ หากปล่อยปัญหานี้ไปก็จะกระทบถึงความน่าเชื่อถือของระบบการซื้อขายออนไลน์ในประเทศ และผู้บริโภคที่ซื้อของทางออนไลน์มีโอกาสที่จะถูกหลอกโดยที่ไม่ได้รับการเยียวยา ขณะที่ผู้ขายซึ่งก่อให้เกิดปัญหายังคงไปสร้างความสะดวกให้แก่ผู้บริโภครายอื่นได้อีก แม้ปัจจุบันจะมีความพยายามที่จะสร้างเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริโภค เช่น การก่อตั้งแผนกซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง ผู้บริโภคสามารถฟ้องคดีผ่าน ระบบการยื่นคำฟ้องอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing) โดยให้ใช้ระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์เต็มรูปแบบในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา เพื่อให้ผู้บริโภคที่คิดว่าจะใช้สิทธิทางศาลฟ้องคดีได้รับความสะดวก (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2565, หน้า 1) แต่อย่างไรก็ตามเมื่อไม่มีการแก้ไขบทบัญญัติในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 สอดคล้องกับสภาพสังคมและพฤติกรรมการบริโภคสินค้าหรือรับบริการในยุคปัจจุบัน ก็ไม่อาจคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคได้ตามความมุ่งหมายของกฎหมายและหลักการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ซึ่งได้จากการรวบรวมเอกสารวิชาการประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ ตำราทางวิชาการ บทความวิชาการ รายงาน วิจัย วิทยานิพนธ์ บทกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศโดยมีเอกสารหลักที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีผู้บริโภครวมทั้งข้อมูลที่ได้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และนำข้อมูลมาค้นหาหลักการทางกฎหมาย แนวคิดทฤษฎีเป็นฐาน ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อทำความเข้าใจในประเด็นปัญหาและนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

4. ผลการวิจัย

จากที่ศึกษามาพบว่าพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 นั้นได้บัญญัติขึ้นอันเนื่องมาจากปัจจุบันระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังมีเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดด และได้มีการนำมาใช้กับการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น ในขณะที่ผู้บริโภคนั้นยังขาดความรู้ทั้งเรื่องสินค้าและบริการ โดยที่สำคัญยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำ

สัญญากับผู้ประกอบธุรกิจในการได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ และการดำเนินคดีฟ้องร้องผู้ประกอบธุรกิจซึ่งแต่เดิมนั้นใช้กระบวนการพิจารณาตามกฎหมายพิจารณาความแพ่งประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่การดำเนินคดีผู้บริโภคนั้นเป็นไปได้ยากเนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีนั้นต้องใช้เวลาอันนาน อีกทั้งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงและภาระในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ นั้นเป็นไปได้ยากสำหรับผู้บริโภค เลยได้มีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายสารบัญญัติเป็นวิธีการฟ้องร้องและดำเนินคดีของผู้บริโภค โดยเอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย ได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความสะดวก รวดเร็ว ไม่ยุ่งยากซับซ้อนแต่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

อย่างไรก็ตามปัจจุบันหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เป็นเวลากว่าสิบปีนั้น ปรากฏว่ากฎหมายดังกล่าวยังมีปัญหาในการบังคับใช้ และข้อบกพร่องในทางปฏิบัติ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายยังไม่เกิดประสิทธิภาพและตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย อาจทำให้ผู้บริโภคได้รับผลกระทบต่อกฎหมายเสียเอง ผู้ศึกษาจึงได้มีการรวบรวมวิเคราะห์ปัญหา และแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับการฟ้องคดีผู้บริโภค

4.1 ปัญหาคดีใดเป็นคดีผู้บริโภค พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ตาม มาตรา 3 ได้บัญญัติคำนิยามของ “คดีผู้บริโภค”

(1) คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา 19 หรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ

(2) คดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(3) คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีตาม (1) หรือ (2)

(4) คดีแพ่งที่มีกฎหมายบัญญัติให้ใช้วิธีพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่าคดีผู้บริโภคจะต้องเป็น “คดีแพ่ง” เท่านั้น คดีแพ่งเป็นคดีที่มีการเสนอข้อหาต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง รับรอง คุ้มครอง หรือบังคับตามสิทธิของบุคคลในทางแพ่ง ดังนั้น คดีอาญา และคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่ยื่นฟ้องร่วมกันไปในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงไม่ใช่คดีผู้บริโภค ลักษณะสำคัญของคดีผู้บริโภคประการแรกคือ จะต้องมีความ 2 ฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคกับอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจ โดยอาจจะสลับกันเป็นโจทก์หรือจำเลยก็ได้เพราะใน มาตรา 17 นั้นได้เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องคดีต่อผู้บริโภคได้ เสมือนกับนำกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคมาบังคับใช้กับผู้บริโภคเสียเอง ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย และทำให้ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องคดีผู้บริโภคขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก มากกว่าคดีที่ผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบธุรกิจเกินกว่ากำลังของผู้พิพากษา เป็นสาเหตุให้การพิจารณาคดีของศาลไม่สามารถใช้บทบาทการได้สวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในปัจจุบันไม่ใช่แค่ผู้บริโภคเท่านั้น ที่โดนผู้ประกอบธุรกิจฟ้องคดีแต่รวมถึงยังมีกรณีของผู้ประกอบธุรกิจฟ้ององค์กรผู้บริโภค ที่ได้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการโดยสุจริต ส่วนมากเป็นคดีโพสต์ออนไลน์ กลับถูกผู้ประกอบธุรกิจฟ้องเป็นคดีหมิ่นประมาท ทั้งที่มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคทำงานโดยสุจริต เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะแต่กลับถูกข้อกฎหมายฟ้องปิดปาก มาปิดกั้นการทำงานเพื่อผู้บริโภคส่วนใหญ่ ที่ได้รับผลกระทบจากสินค้าและบริการของผู้ประกอบการ และยังมีอีกหลายกรณีของการทดสอบหรือเผยแพร่ข้อมูลโดยสุจริตเพื่อเตือนภัย แต่มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคกลับถูกแทรกแซงจากผู้ประกอบการด้วยวิธีการต่าง ๆ และจากหลายกรณีที่ผู้บริโภคเข้ามาร้องเรียน เช่น คดีกระเพาะไคเรียม คดีครีมเพิร์ลลี่ คดีเจลล้างมือเคียวริช (สมาคมผู้บริโภคสงขลา, 2566, หน้า 1) แต่คดีดังกล่าวนี้ไม่ถือเป็นคดีผู้บริโภคเนื่องจากไม่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 อีกทั้งความหมายของผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ก็ไม่ได้คุ้มครองถึงกรณีดังกล่าวเนื่องจากไม่ได้มีการบริโภคสินค้าหรือบริการ ทำให้สมาคมหรือองค์กรที่เผยแพร่ข้อมูลเตือนภัยผู้บริโภคโดยสุจริตกลับต้องถูกฟ้องทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาโดยเป็น “การฟ้องคดีเพื่อปิดปาก” ทำให้ได้รับความเดือดร้อนในการต่อสู้คดีและกลัวที่จะให้ข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้บริโภค

การบัญญัติกฎหมายให้ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโภคได้นั้น ท่านชาญณรงค์ ปราณจิตต์ รองประธานศาลอุทธรณ์ ซึ่งในการยกร่างกฎหมายนี้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ในขณะนั้น เป็นบุคคลสำคัญในการยกร่างกฎหมายฉบับนี้มา ในชั้นคณะกรรมการยกร่างกฎหมายของสำนักงานยุติธรรมเคยชี้แจงว่าหากตีความคำว่า “คดีผู้บริโภค” หมายถึง กรณีผู้บริโภค ฟ้องผู้ประกอบการอย่างเดียวนั้นจะทำให้คดีผู้บริโภคมีจำนวนน้อยมาก จึงตีความให้ผู้ประกอบการสามารถฟ้องคดีผู้บริโภค ได้ด้วย และในคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) นั้นได้มีการพิจารณาถึงประเด็นดังกล่าวโดยละเอียด จึงได้มีมติว่าหากจะ ให้ผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการได้เพียงฝ่ายเดียวย่อมขัดต่อหลักความเป็นธรรมของกฎหมายวิพิจารณาความ (เรวดี ขวัญทองยิ้ม, 2563, หน้า10)

จากเงื่อนไขสองประการที่กล่าวมาข้างต้น คดีผู้บริโภคตามนัยแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา คดีผู้บริโภค จึงครอบคลุมถึงทั้งกรณี ผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการ และกรณีผู้ประกอบการฟ้องคดีผู้บริโภค ซึ่งถ้าดูจากเจตนารมณ์ ของกฎหมาย ตามความในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัตินั้น กฎหมายตราขึ้นมาเพื่อการใช้สิทธิของผู้บริโภค โดยมีลักษณะเด่น ที่เอื้อต่อการใช้สิทธิของผู้บริโภค เช่น การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการโดยไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ได้ประโยชน์จากอายุ ความในการฟ้องร้องคดี ได้ยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมศาล ฟ้องคดีโดยผ่านผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทน แต่การให้ผู้ประกอบการ ฟ้องคดีผู้บริโภคได้ด้วยนั้น เหมือนเป็นการบัญญัติกฎหมายมาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคการบังคับใช้กฎหมายนั้นไม่บรรลุผล ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

4.2 เขตอำนาจศาลในคดีผู้บริโภค พระราชบัญญัติวิธีพิจารณา คดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ไม่ได้บัญญัติเขตอำนาจศาล ในกรณีที่ผู้บริโภคเป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ประกอบการเป็นจำเลยไว้เป็นพิเศษ จึงต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับ ซึ่งการพิจารณานั้นต้องแยกกรณีคำฟ้องคดีผู้บริโภคเป็นคดีที่เกี่ยวข้องด้วยอสังหาริมทรัพย์หรือเป็นคำฟ้องทั่วไป

คำฟ้องเกี่ยวข้องด้วยอสังหาริมทรัพย์ มาตรา 4 ทวิ นั้นได้บัญญัติไว้ว่าคำฟ้องเกี่ยวข้องด้วยอสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิ หรือประโยชน์อันเกี่ยวกับ อสังหาริมทรัพย์ให้เสนอต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนา ในราชอาณาจักร หรือไม่ หรือต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่เขตศาล จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คดีที่เกี่ยวข้องด้วย อสังหาริมทรัพย์ได้กำหนดเขตอำนาจศาลไว้ที่ศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ โดยไม่คำนึงถึงภูมิลำเนาของจำเลย ไม่ว่าจำเลย จะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่มีสัญชาติไทยหรือไม่

ส่วนในคดีที่ไม่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 ได้บัญญัติไว้ว่า เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น (1) คำฟ้อง ให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้น ในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ใน ราชอาณาจักรหรือไม่ จากการนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับ ในกรณีผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการเป็นจำเลย นั้นสามารถฟ้องได้ทั้งต่อศาลที่ผู้ประกอบการ มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลและต่อศาลที่มูลคดีเกิด เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้ผู้บริโภคนั้นเลือกได้ว่าจะฟ้องคดีต่อเขต อำนาจศาลใด ส่วนในกรณีที่ผู้ประกอบการมีภูมิลำเนาอยู่ในหลายที่ต่างกัน จากคำพิพากษาศาลฎีกานั้นได้วางหลักไว้ว่า โจทก์สามารถฟ้องในเขตอำนาจศาลใดศาลหนึ่งก็ได้

กรณีมูลคดีเกิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 กรณีคำฟ้องเกิดจากสัญญาตามหลักแล้ว จะถือว่าที่ที่มูลคดีเกิดนั้นคือที่ทำสัญญา กล่าวคือคำเสนอสนองถูกต้องตรงกัน แต่ในกรณีที่สัญญาเกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่อยู่ห่าง โดยระยะทางนั้น สถานที่ที่มูลคดีเกิดนั้นคือสถานที่ที่คำเสนอไปถึงคำสนอง ซึ่งในปัจจุบันนั้นผู้บริโภคนั้นทำการบริโภคสินค้า และบริการผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น การตีความเรื่องมูลคดีเกิดจึงต้องใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาประกอบการตีความ โดยเฉพาะ

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 24 ซึ่งบัญญัติว่า การส่งหรือการรับข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่า ได้ส่ง ณ ที่ทำการงานของผู้ส่งข้อมูล หรือได้รับ ณ ที่ทำการงานของผู้รับข้อมูล แล้วแต่กรณี กรณีที่ ผู้ส่งข้อมูลหรือผู้รับข้อมูลมีที่ทำการงานหลายแห่ง ให้ถือเอาที่ทำการงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุดกับธุรกรรมนั้นเป็นที่ทำการงานเพื่อ

ประโยชน์ตามวรรคหนึ่ง แต่ถ้าไม่สามารถกำหนดได้ว่าธุรกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับที่ทำการงานแห่งใดมากที่สุด ให้ถือเอาสำนักงานใหญ่เป็นสถานที่ที่ได้รับหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น กรณีที่ไม่ปรากฏที่ทำการงานของผู้ส่งข้อมูลหรือผู้รับข้อมูล ให้ถือเอาถิ่นที่อยู่ปกติเป็นสถานที่ที่ส่ง หรือได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าปัจจุบันเขตอำนาจศาลจากคดีแพ่ง ซึ่งได้นำมาใช้กับคดีผู้บริโภคกรณีผู้บริโภคเป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ประกอบการเป็นจำเลย นั้นค่อนข้างตีความได้อย่างกว้างขวางโดยเฉพาะกรณีธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยนำพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาขยายภูมิลำเนาของผู้บริโภคให้กว้างมากขึ้น (อรรถมภา ไวยมุกข, มุกกระจำง จรณี, ประลอง ศิริกุล, และรัชณี แดงอ่อน, 2561, หน้า 8)

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติยังมีปัญหา ผู้บริโภคไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ตามทะเบียนราษฎร ซึ่งเมื่อผู้บริโภคต้องใช้สิทธิทางศาลในการฟ้องคดีผู้ประกอบการ ก็ต้องนำคดีไปฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลตามทะเบียนราษฎร ทำให้ผู้บริโภคต้องเสียค่าใช้จ่ายและเวลาในการฟ้องและต่อสู้คดี เช่น ผู้บริโภคที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่มีภูมิลำเนาตามทะเบียนอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีการบริโภคสินค้าหรือรับบริการที่จังหวัดภูเก็ต หรือผู้บริโภคที่ได้บริโภคสินค้าหรือบริการขณะเดินทางไปต่างประเทศ ซึ่งเขตอำนาจศาลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ และถึงแม้ปัจจุบันจะมีระบบการฟ้องคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing) ทำให้ผู้บริโภคฟ้องคดีผ่านระบบดังกล่าวได้โดยไม่ต้องเดินทางไปฟ้องยังศาลที่มีเขตอำนาจ แต่ผู้บริโภคต้องฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้ถูกต้องโดยมีเมนูในระบบ (e-Filing) เมื่อถึงเวลาพิจารณาผู้บริโภคก็ต้องเดินทางไปยังศาลที่มีเขตอำนาจดังกล่าว ซึ่งอาจจะไม่ตรงตามที่อยู่อาศัยตามความเป็นจริงของผู้บริโภค

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น ได้บัญญัติเขตอำนาจศาลในคดีผู้บริโภคไว้อย่างชัดเจนในมาตรา R. 631-3 ประมวลกฎหมายการบริการ ได้บัญญัติให้ ผู้บริโภคสามารถยึดเอาเขตอำนาจศาลใดเขตหนึ่งที่มีอาณาเขตตามเงื่อนไขของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือเขตอำนาจศาลของสถานที่ ที่เขาอยู่อาศัยอยู่ในขณะที่ทำสัญญาหรือเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายเกิดขึ้น (นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์, 2561, หน้า 45)

จะเห็นได้ว่าสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นกฎหมายบัญญัติเขตอำนาจศาลในคดีผู้บริโภคในกรณีที่ผู้บริโภคเป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ประกอบการ ได้ให้สิทธิผู้บริโภคในการเลือกศาลใดศาลหนึ่ง ตามเขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือเขตอำนาจศาลที่ผู้บริโภคอาศัยอยู่ในขณะที่ทำสัญญาหรือเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายเกิดขึ้น การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ทำให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกในการเลือกเขตอำนาจศาลตามที่สะดวกมากกว่า โดยเพิ่มเขตอำนาจศาลที่ผู้บริโภคมีสิทธิยื่นฟ้องผู้ประกอบการนอกเหนือจากคดีแพ่งทั่วไปที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวเรื่องเขตอำนาจศาลในคดีผู้บริโภคกรณีผู้บริโภคเป็นโจทก์ยื่นฟ้อง ผู้ประกอบการเป็นจำเลยตามสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นจึงเป็นการกำหนดเขตอำนาจศาลในคดีผู้บริโภคให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4.3 ปัญหาผลผูกพันคำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์ในคดีผู้บริโภค พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อให้มีระบบวิธีการพิจารณาที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อผู้ที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จึงมีหลักการที่ต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่กำหนดวิธีการกรณีกระบวนการพิจารณาคดีในศาลโดยคู่ความทุกฝ่ายอยู่ในสถานะเท่าเทียมกัน ต่างจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่บัญญัติขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกต่อผู้บริโภคให้การดำเนินคดีต่อผู้ประกอบการที่มีฐานะต่างกัน ทั้งเรื่องฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ การระงับข้อพิพาทดังกล่าวในคดีผู้บริโภคจึงตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานที่รัฐจะต้องคุ้มครองผู้ที่อ่อนแอกว่า

คดีผู้บริโภคนั้นเป็นคดีที่เกิดจากการที่ผู้บริโภคได้รับการกระหนาบกระเทือนสิทธิ ของผู้บริโภค ไม่ว่าจะเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ รวมถึงความปลอดภัยเกี่ยวกับสินค้า ลักษณะของคดีดังกล่าวโดยมากจึงเป็นคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากเนื่องจาก

เป็นคดีที่เกี่ยวกับการผลิต ขายหรือการให้บริการในลักษณะเชิงธุรกิจและบางธุรกิจมีผู้บริโภคบริโภคสินค้าหรือรับบริการเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกันที่มาจากผู้ประกอบการธุรกิจรายเดียวกัน ซึ่งหากยึดตามหลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่ผลแห่งคดีผูกพันเฉพาะคู่ความ ผู้บริโภครายอื่นก็จะมีผลผูกพันตามคำพิพากษา เนื่องจากไม่ได้เข้าเป็นคู่ความในคดี ซึ่งหากให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายอย่างเดียวกัน ข้อเท็จจริงเดียวกัน ก็จะเกิดความล่าช้า และผลแห่งคดีอาจแตกต่างกันทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนในการพิจารณาแม้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับกรณีมีผู้เสียหายร่วมกัน หรือประโยชน์ร่วมกัน เช่น การเข้าเป็นคู่ความร่วม การร้องสอดเข้าในคดี การรวมการพิจารณา แต่การสืบพยานหรือกระบวนการพิจารณาของแต่ละบุคคลซึ่งเข้าร่วมกันนั้นเป็นสิทธิเฉพาะตน

การวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ว่า คดีใดเป็นคดีผู้บริโภคนั้น มิได้มีผลผูกพันตามคำวินิจฉัยของศาลต่อบุคคลภายนอก เมื่อคู่ความนำคดีฟ้องร้องต่อศาล และมีปัญหาว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่นั้น ต้องยื่นให้ประธานศาลอุทธรณ์เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดตามบทบัญญัติในมาตรา 8 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค และเมื่อมีการวินิจฉัยใหม่อาจก่อให้เกิดคำวินิจฉัยขัดกัน หรือคำวินิจฉัยนั้นไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และเกินกว่ากำลังของผู้พิพากษา เมื่อสืบค้นคำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์ที่ได้วินิจฉัยว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคในปัจจุบัน ก็ยังมีข้อวินิจฉัยเป็นอย่างเดียวกันกับคดีที่เคยได้เกิดขึ้นไปแล้ว บางครั้งอาจจะสลับสถานะระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคในการเป็นโจทก์หรือจำเลยกัน ซึ่งปัจจุบันหลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคเป็นเวลาสิบกว่าปี แต่ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยก็มีอย่างเดียวกัน เช่น

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ ที่ 3/2552 โจทก์เป็นสถาบันการเงินประกอบธุรกิจให้สินเชื่อส่วนบุคคลประเภทต่างๆ ดังที่โจทก์ปล่อยสินเชื่อให้แก่จำเลยที่โดนคิดดอกเบี้ย และค่าตอบแทนจากจำเลยที่ 1 โจทก์จึงเป็นผู้ประกอบธุรกิจ ส่วนจำเลยที่ 1 เป็นผู้รับบริการหรือผู้บริโภค เป็นคดีผู้บริโภค

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ ที่ 394/2565 โจทก์เป็นสถาบันการเงินฟ้องจำเลยซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา โดยมีฐานะเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัทฯ ที่ทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนของกิจการจำเลย โดยมีวงเงินค้ำประกันและจำนวนสูงถึง 200,000,000 บาท ไม่เป็นคดีผู้บริโภค

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดวิธีพิจารณาคดีขึ้นเป็นพิเศษสำหรับคดีผู้บริโภค ภายใต้แนวความคิดที่ต้องการแก้ไขข้อบกพร่องบางประการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งได้ตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานของความเสมอภาคของคู่ความและความเท่าเทียมกันระหว่างเอกชนแต่ละฝ่ายในการต่อสู้คดี ทั้งนี้แม้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง เอกชนด้วยกัน แต่ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ไม่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของสินค้าและบริการ ความรู้ในเรื่องของหลักการตลาด ฐานะทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงอำนาจต่อรองของผู้บริโภคและ ผู้ประกอบธุรกิจที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จึงได้บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวก โดยมีระบบพิจารณาที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภคเพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็วประหยัดและมีประสิทธิภาพ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค แต่เมื่อประกาศใช้มาเป็นเวลากว่าสิบปีนั้น กลับกลายเป็นว่าผู้บริโภคถูกฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เป็นจำนวนมากและในคดีผู้บริโภคในศาลนั้นเป็นคดีที่ผู้ประกอบการเป็นโจทก์ฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลยนั้นมีจำนวนมากกว่ากรณีผู้บริโภคเป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ประกอบการหลายเท่า

จากการศึกษาพบว่า หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวนั้นยังมีปัญหา และยังมีข้อพิจารณาถึงความไม่สมบูรณ์ข้อบกพร่องของกฎหมายในการฟ้องคดีของผู้บริโภค ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ต้องการให้กระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภคนั้นเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ

5.1 ปัญหาคดีใดเป็นคดีผู้บริโศค พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโศค มาตรา 3 นั้นได้นิยามความหมายของคดีผู้บริโศค ไว้คดีแพ่งระหว่าง “ผู้บริโศค” กับ “ผู้ประกอบการธุรกิจ” กล่าวคือ ข้อพิพาทที่จะเป็นคดีผู้บริโศคตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโศค พ.ศ. 2551 นั้น คู่ความฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโศคและคู่ความฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ และนอกจากนี้ การพิจารณาถึงสถานะของคู่ความดังกล่าวข้างต้น และข้อพิพาทนั้นต้องมีลักษณะเป็นข้อพิพาททางแพ่ง ซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายอันเกี่ยวเนื่องกับสินค้าหรือบริการ และนิยามของคำว่า “ผู้บริโศค” และ “ผู้ประกอบการธุรกิจ” นั้น เป็นไปตามบทนิยามตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโศค พ.ศ. 2522 และผู้เสียหายตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย จากคำนิยามดังกล่าวประกอบกับ มาตรา 17 ที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้บริโศคเป็นจำเลย ทำให้คดีผู้บริโศคที่ขึ้นสู่ศาลนั้น เป็นคดีที่ผู้ประกอบการธุรกิจฟ้องผู้บริโศคมากกว่ากรณีที่ผู้บริโศคเป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจเป็นจำเลยหลายเท่าตัว เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโศค พ.ศ. 2551 ซึ่งได้บัญญัติขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกของผู้บริโศคในการใช้สิทธิทางศาล มาฟ้องบังคับให้ผู้บริโศคชำระหนี้ค่าราคาสินค้าหรือค่าบริการแทน ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นควรแก้คำนิยามของ “คดีผู้บริโศค” ให้จำกัดเฉพาะกรณีผู้บริโศคฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจเท่านั้น

5.2 ปัญหาเขตอำนาจศาลในคดีผู้บริโศค ในกรณีที่ผู้บริโศคเป็นโจทก์ฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจเป็นจำเลย การพิจารณาว่าศาลใดมีอำนาจเหนือคดีผู้บริโศคนั้น ยังคงต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประกอบกับมาบังคับใช้ซึ่งกำหนดให้ผู้บริโศค ในฐานะโจทก์สามารถเลือกฟ้องคดีต่อศาลซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจมีภูมิลำเนาอยู่ใน เขตศาลหรือศาลที่มูลคดีเกิดขึ้น ซึ่งภูมิลำเนาของผู้ประกอบการธุรกิจหากผู้ประกอบการธุรกิจเป็นนิติบุคคลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมีภูมิลำเนาตามที่ตั้งสำนักงานใหญ่ ซึ่งส่วนมากจะตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ ทำให้ผู้บริโศคที่อยู่ต่างจังหวัดนั้นต้องมาฟ้องร้องคดีผู้บริโศคต่อศาลในกรุงเทพฯ ทำให้เสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาฟ้องร้องคดีหากยึดตามเขตอำนาจศาลที่ภูมิลำเนาของจำเลยตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนสถานที่มูลคดีเกิดขึ้นหากยึดเอาตามการตีความของศาลนั้นคือสถานที่ที่ทําสัญญา แต่ในสัญญาที่ซึ่งคู่สัญญาอยู่ห่างกันโดยระยะทางนั้นศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นนั้นอาจเป็นภูมิลำเนาของผู้บริโศคก็ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากนำพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาประกอบในการตีความ

ส่วนในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นโจทก์ฟ้องผู้บริโศคนั้น มาตรา 17 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโศค พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติว่า ให้ผู้ประกอบการธุรกิจฟ้องคดีต่อศาลที่ผู้บริโศคมีภูมิลำเนาอยู่เท่านั้นเป็น บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการตัดสิทธิในการฟ้องคดีตามเขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายแพ่ง เหตุเนื่องจากต้องการให้ผู้บริโศคได้รับความสะดวกในการต่อสู้คดีจากบทบัญญัตินี้ส่งผลกระทบต่อผู้บริโศคซึ่งไม่ได้อาศัยอยู่ตามภูมิลำเนาในทะเบียนราษฎรต้องกลับไปต่อสู้คดีตามเขตอำนาจศาลตามภูมิลำเนาในทะเบียนราษฎร

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นควรบัญญัติเขตอำนาจศาลในกรณีที่ผู้บริโศคเป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโศค พ.ศ. 2551 และแก้ไขยกเลิก มาตรา 17 และกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นโจทก์ฟ้องผู้บริโศคเป็นจำเลยนั้นให้ฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งทั่วไป เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

5.3 ปัญหาผลผูกพันคำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์ ในกรณีมีปัญหาวาคัดที่ยื่นฟ้องมานั้นเป็นคดีผู้บริโศคหรือไม่ ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโศค พ.ศ. 2551 ด้วยระบบกฎหมายไทยนั้นเป็นระบบกฎหมายซีวิลลอว์ คำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีใดนั้นไม่มีผลผูกพันถึงบุคคลภายนอกเป็นการทั่วไปและคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยชี้ขาดในคดีนั้นไม่ถึงเป็นบ่อเกิดแห่งกฎหมายที่คดีเหล่านั้นต้องยึดไปตามแนวที่เคยมีคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยไว้แล้วเหมือนในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

การฟ้องคดีผู้บริโศคต่อศาลนั้นเมื่อเกิดข้อโต้แย้งว่าคดีที่ฟ้องนั้นเป็นคดีผู้บริโศคหรือไม่ ก็ต้องยื่นไปให้ประธานศาลอุทธรณ์เป็นผู้วินิจฉัยและคำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์นั้นให้ถือเป็นที่สุดตาม มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา

คดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แต่ไม่อาจมีผลผูกพันบุคคลภายนอก นอกเหนือจากคู่ความ ในคดี เมื่อมีการฟ้องคดีผู้บริโภคเป็นคดีใหม่ ต้องส่งไปให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยใหม่ทำให้คู่ความต้องเสียเวลาในการยื่นให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัย และเป็นเหตุให้คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้เป็นช่องว่างในการประวิงคดี อีกทั้งมีผลทำให้คดีที่ยื่นให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยมีมากมาย อย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรตัดอำนาจคู่ความในคดีบางประเภท หรือรูปแบบสัญญาบางประเภทไม่ให้มีสิทธิ ยื่นให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า เป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ โดยออกข้อกำหนดประธานศาลฎีกาตามความใน มาตรา 6

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาการฟ้องคดีผู้บริโภคมีข้อเสนอแนะสำหรับอนุวัติกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

6.1 ปัญหาคดีใดเป็นคดีผู้บริโภค ในส่วนคำนิยามของ “คดีผู้บริโภค” ผู้เขียนเห็นว่า ควรแก้คำนิยามตามมาตรา 3 (1) ให้จำกัดเฉพาะกรณีผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการอันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากสินค้าหรือบริการเท่านั้น และให้ผู้ประกอบการนั้นฟ้องผู้บริโภคตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

6.2 ปัญหาเขตอำนาจศาลในคดีผู้บริโภค ผู้เขียนเห็นควรยกเลิก มาตรา 17 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และบัญญัติเขตอำนาจศาลในคดีผู้บริโภคไปในทำนองเดียวกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส เพิ่มเขตอำนาจศาลในคดีผู้บริโภค เป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ประกอบการ โดยการบัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ให้ผู้บริโภคสามารถ ฟ้องผู้ประกอบการต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเขตศาลในขณะเข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการ หรือได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค บัญญัติให้ผู้บริโภคสามารถโอนคดีไปยัง ภูมิลำเนาอันเป็นที่อยู่อาศัยในขณะถูกฟ้องไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่อยู่จริง

6.3 ปัญหาผลผูกพันคำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์คดีใดเป็นคดีผู้บริโภคผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรออกข้อกำหนดให้ สัญญาบางประเภทนั้นไม่ต้องยื่นให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัย

7. เอกสารอ้างอิง

- นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2561). รายงานการวิจัยเรื่อง การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคตามสัญญาผู้บริโภค: กรณีศึกษาปัญหา “ผู้บริโภคเทียม”. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เรวดี ขวัญทองอิม. (2563). บทความทางกฎหมาย พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 : กฎหมายคุ้มครอง ผู้บริโภคหรือเครื่องมือทวงหนี้ใหม่ของนายทุน : สำนักงานกฤษฎีกา. ค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act151.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2564). สถิติข้อมูลการร้องทุกข์จากผู้บริโภค ปีงบประมาณ 2556-2564. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2566, จาก https://www.ocpb.go.th/graph_views.php?graph_id=25
- สำนักงานผู้บริโภคสงขลา. (2566). “ปฏิบัติการปิดปากคนด้วยกฎหมาย”. ค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2566, จาก <https://consumersongkhla.or.th/%E0%B8%9F%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%B4%E0%B8%94%E0%B8%9B%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%9B%E0%B8%8F%E0%B8>
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2565). “แผนคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง”. ค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/iid/278977>
- อรรธมา ไวยมุกข์, มุกกระจำจ จรณี, ประลอง ศิริกุล และรัชนิ แดงอ่อน. (2563). ปัญหาเขตอำนาจศาลในคดีผู้บริโภค. วารสาร Veridian E-Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 4(2), 8-14.